

Luis Sepúlveda
Carlo Petrini

Slow Food Editore
Çeviri: ŞEMSA GEZGİN

♥ can

LUIS SEPÚLVEDA - CARLO PETRINI

MUTLULUĞA DAİR
BİR DÜŞÜNCE

Un'idea di felicità, Luis Sepúlveda, Carlo Petrini

© 2014, Luis Sepúlveda

© 2014, Ugo Guanda Editore

© 2014, Slow Food

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Literarische Agentur Mertin Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt, Almanya ve Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Slow Food Editore

1. basım: Mayıs 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Nükhet Polat

Düzeltilen: Mert Tokur, Ebru Aydın

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18 Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 12584

ISBN 978-975-07-3742-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750737428

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

LUIS SEPÚLVEDA - CARLO PETRINI

MUTLULUĞA DAİR
BİR DÜŞÜNCE

İtalyanca aslından çeviren

Şemsa Gezgin

LUIS SEPÚLVEDA 4 Ekim 1949'da Şili'de dünyaya geldi. İlk kitabı *Crónica de Pedro Nadie* ile 1969'da Casa de las Américas Ödülü'nü kazandı. Salvador Allende'nin korumalığını yaparken 1973 Darbesi'yle Augusto Pinochet'nin ülkenin başına gelmesiyle hapse atıldı, sonrasında sürgüne gönderildi. 1977'de Şili'den ayrıldı ve Arjantin'den başlayıp birçok Güney Amerika ülkesinden geçerek Ekvador'a geldi. Burada bir UNESCO projesine katılıp yedi ay boyunca Shuar yerlileri arasında yaşamıyla ekolojinin önemini kavradı. 1980'den itibaren Avrupa'da yaşadı ve Greenpeace örgütünde gemicilikten yöneticiliğe birçok görev aldı. En önemli eserleri arasında *Aşk Romanları Okuyan İhtiyar*, *Duygusal Bir Katilin Günlüğü*, *Patagonya Ekspresi*, *Boğa Güreşçisinin Adı*, *Martıya Uçmayı Öğreten Kedi* ve *Dünyanın Sonundaki Dünya* bulunmaktadır.

CARLO PETRINI 1949'da Piemonte, Bra'da doğdu. 1977'de çeşitli dergilerde gastronomi üzerine yazmaya başladı. 1986'da Roma'da İspanyol Meydanı'nda açılan ilk McDonald's şubesini protesto etmek için eylem başlattı, sonrasında ise günümüzde sürdürülebilir gıdanın dünyadaki en güçlü ağına evrilecek olan Slow Food Movement'ı (Yavaş Gıda Hareketi) kurdu. "İyi, temiz ve adil gıda" sloganıyla gıda endüstrisinin standardizasyona dayanan üretim-tüketim döngüsüne ve endüstriyel tarıma alternatifler araştırarak üreticinin, çiftçinin, biyolojik çeşitliliğin ve yerel gastronominin korunacağı bir kültür geliştirmeyi hedefleyen ve 1989'da uluslararası boyuta taşınan Slow

Food Hareketi'nin Türkiye'de de ağları bulunmaktadır. 2004'te Slow Food çatısı altında, uluslararası toplantılar düzenleyerek gıda üreticilerini bir araya getiren Terra Madre'yi kurdu. Aynı yıl Piemonte ve Emilia-Romagna'da kampüsleri bulunan Gastronomi Bilimleri Üniversitesi'ni kurdu. Petrini'nin Türkçede çıkan metinleri: *Terra Madre* (2017, Yeni İnsan Yayınevi), *Tohum ve Gıdanın Geleceđi Üzerine Manifestolar* (derleme içinde makale, 2014, Sinek Sekiz Yayınevi), *Slow Food Devrimi: Arcigola'dan Terra Madre'ye Yeni Bir Yaşam ve Yemek Kültürü* (Gigi Padovani'yle birlikte, 2012, Sinek Sekiz Yayınevi).

ŞEMSA GEZGİN, İstanbul'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı mezunu. 1984-1991 yılları arasında aynı bölümde araştırma görevlisi olarak, sonra Roma Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2008'de Italo Calvino'nun *Sen "Alo" Demeden Önce* adlı yapıtının çevirisiyle *Dünya Kitap* dergisinin Yılın Çeviri Kitabı Ödülü'nü aldı. Yapıtlarını dilimize kazandırdığı başlıca yazarlar arasında Umberto Eco, Cesare Pavese, Alessandro Baricco, Maurizio Maggiani, Margaret Mazzantini, Ferzan Özpetek sayılabilir. Ayrıca Orhan Pamuk'un, Oğuz Atay'ın ve Nedim Gürsel'in bazı yapıtlarını İtalyancaya çevirdi.

İÇİNDEKİLER

Mutluluğa Dair Bir Düşünce: Carlo Petrini ile Luis Sepúlveda'nın Söyleşisi	11
Luis Sepúlveda'dan Geleceğe Dair Yedi Düşünce ve Mutlu Bir Adanın Öyküsü	39
Carlo Petrini'den Geleceğe Dair Yedi Düşünce	75

MUTLULUĞA DAİR BİR
DÜŞÜNCE

Carlo Petrini ile
Luis Sepúlveda'nın Söyleşisi

CARLO PETRINI: Luis, son kitabın *Historia de un caracol que descubrió la importancia de la lentitud* [Yavaşlığın Önemini Keşfeden Bir Salyangozun Öyküsü] beni çok heyecanlandırdı çünkü Slow Food Hareketi için çok önemli bir kavramdan ve bu kavram açısından sembolik bir anlam taşıyan hayvandan söz ediyor. Torununun bir sorusu üzerine bu kitabın ortaya çıktığını söylüyorsun...

LUIS SEPÚLVEDA: Çocuklar şiirsel yanıtlar isterler. Soru yavaşlık üzerineydi. Ona, "Sorunu yanıtlayacağım ama bana biraz zaman ver," dedim. Böylece salyangozun öyküsü ortaya çıktı. Bu konuda araştırma yaparken, salyangozun birçok farklı etnik topluluklarda bir denge sembolü olduğunu keşfettim. Çünkü salyangoz yaşam için kendisine yetecek en az şeye, sadece gerekene sahiptir. İçinde yaşadığı kabuk tam da gereksinim duyduğu ölçüdedir: İki milimetre büyümesi gerektiğinde kabuğu da tam iki milimetre büyür.

CP: Salyangozun kaplumbağanın üstüne çıkıp, "Ne kadar hızlı gidiyorsun!" dediği bölüm çok hoşuma gitti. Her şey görecelidir. Yavaşlık tabii ki bizim parolamız. Slow Food fikrini geliştirdiğimizde bu felsefi öge zaten

vardı; Milan Kundera'dan önce de vardı. Slow Food'un kuruluş manifestosu şöyle der: "Dinamik yaşama karşı rahat yaşamı savunuyoruz. Üretkenliği aşırılıkla karıştıran çok sayıda insana, yavaşça, keyif alma süresini uzatacak şekilde uygulanması gereken, uygun dozda bir duymusal haz aşısı öneriyoruz." Çünkü Slow Food'un dayandığı temel konulardan biri de zevk alma hakkıdır. Bu da yavaşlıkla kesin biçimde uyuşur: Birinin ötekine gereksinimi vardır. Ama ne yazık ki bizler zevk alma konusunda hak talep ederken her zaman hem sıkıntı hem de haz duymuşuzdur. Sıkılırız, çünkü bu talebimiz bizi ayrıcalıklı, paraları sayesinde başkalarına göre daha iyi beslenen insanlar grubuna sokar. Öte yandan haz da duyarız, çünkü kanaatimce zevk alma hakkı sadece zenginlerin değil, tüm insanlığın sahip olması gereken evrensel bir haktır. Ben agnostiğim, zevki öbür dünyada değil, bu dünyada tatmayı yeğliyorum.

LS: Elbette, ideal olan da bu. Zevk alma hakkı, son zamanlarda herkesin, yani hem sağcı hem de sözde solcu parti ve kurumların unuttuğu en temel insan haklarından biri olan çalışma hakkının diğer yüzü olarak düşünülebilir. İnsanlar bu konuyu küçümsemeye pek gayretli. İşten bir hak olarak değil de bir tür armağan olarak söz ediyorlar. Oysa çalışanın işini savunması, biricik mücadele silahını savunması anlamına gelir. Bunu unutuyorlar. Girişimcilerin ve bankacıların çıkarları adına çalışma hakkına saldırıda bulunan düzen, çalışanlara, insanlığın zengin olmayan bölümüne zevk alma hakkını tanımayan düzendir. Zevk alma, bir lüks olarak değil, insana yaşadığı şehirde gezinmek, yaşamı incelemek, çevresine bakıp küçük mutluluk unsurları keşfetmek gibi sade sevinçler yaşatabilecek özgürlük anlamında düşünülmalıdır. Son yıllarda yaşadığımız ve bazı fırsatları kaçırmamıza yol

açan sorunlardan biri, dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi Latin Amerika'da da stoacılık yanlısı olan ve zevk ilkesini insanlığın onuru çerçevesinde ele almayan katı bir sola sahip olmamızdı. Dünyamız bir acılar dünyası olduğu için ölümden sonra cenneti vaat eden dinî iletiden pek de farklı düşünmeyen bir soldu bu. Verdiği mesaj hemen hemen aynıydı: Bugün acı çekersek devrimden sonra mutluluğu ele geçirebiliriz. Bu kültürü değiştirmek zordur. Bu bakış açısından onur, iyi bir yaşam, iyi bir hükümet ve ekosistem talep eden girişimler azınlıkta kalıyor. Bunlar düzenli bir biçimde artsa da hâlâ azınlıklardır. Oysa bu evrensel bir konu haline gelmelidir ve vereceği mesaj net olmalıdır: Hayat kısadır, güzeldir ve temel bir hak barındırır: mutlu olma hakkı. Zengin olmak ya da başkalarını ezmek bir çeşit doğal hak olarak görülmemelidir. *Başka türlü* bir mutluluktan, küçük ama değeri yüksek sevinçlerden söz ediyoruz.

CP: Elbette, zevk alma hakkı öbür dünyaya havale edilmeksizin bu dünyada herkese tanınması gereken bir haktır, bu nedenle de onu abartı unsurundan bağımsız değerlendirmemiz gerekir; tıpkı salyangoz gibi. Çünkü gıda alanında zevk almak asla oburluk, aşırılık ya da bencillik anlamına gelmez.

Paylaşma ve haddini bilme konusu aslında, sol bir formasyona sahip bizlerin DNA'sında var. Ama bir kısım solcu acı çekmeyi severken, daha doğrusu acı çekmeyi seviyormuş gibi yaparken, birçoğumuz başka bir model seçmiştir. Çünkü zevk alma hakkına sahip çıkılmalıdır; bu konunun henüz pek anlaşılmadığını düşünüyorum. Slow Food olarak, Terra Madre'yle (2004 yılından beri, günümüzde sürdürülebilir gıdanın dünyadaki en güçlü ağı olan Slow Food tarafından iki yılda bir düzenlenen uluslararası büyük gıda toplulukları buluşması. Bkz: www.terramadre.info) eski alışkanlıkları altüst ettik, şimdi de Afrika'da

aynı şeyi yapacağız (bkz. “Afrika’da On Bin Bahçe” projesi). Terra Madre gibi çok özgür bir yapıya sahip ağa arada bir kesin hedefler koymak gerekir. Son Uluslararası Slow Food Kongresi’nde şöyle dedik: “İnsanoğlunun günümüzdeki paradigması, Afrika’da yaşayan insanların açlıktan ölmemesini sağlayacak değerlerle oluşturulmalıdır; çünkü dünyada hâlâ bu nedenle ölenler oldukça beslenmeden söz edilemez.” Eski alışkanlıkların altüst edilmesi derken bunu da söylemek isteriz, zevk alma hakkına sahip olmak için verilen savaş aynı zamanda uygarlıkların, herkesin zevk alması yolunda üstleneceği misyonlar gerektirir. Günümüz dünyasında hâlâ açlık ve kötü beslenme gibi sorunlar yaşanması bir skandaldır.

Bu konuyla ilgili olarak aklıma açlık ve kölelik arasında bir benzerlik olduğu geldi: Amerika Birleşik Devletleri’nin kurulma aşamasında tüm ülke, eşitlik ve mutluluk hakkının ilan edildiği bir anayasa yazarken hâlâ köleler vardı. Bu barbarlığı yenmek için iki yüzyıl gerekti; son kölelik yasası ancak yirminci yüzyılda tarihe karıştı. Bizler de açlık konusunda aynı durumdayız. Hiç kimsenin beslenme hakkı konusunda kuşkusu yok ama açlık nedeniyle ölenlerin yarısı içimizde. Bizi sorguluyorlar. FAO¹ sorunun çözümü için yılda 34 milyar doların yeterli olacağını söylüyor. Bu, birkaç savaş uçağının eksik olması anlamına geliyor. Dünyadaki hükümetler için nedir ki bu! Ama genel bir umursamazlık hüküm sürdüğü için insanlar açlıktan ölmeye devam ediyor. Bu noktada ben, soruna çözüm getirmeleri beklenen dış müdahalelerle, ülkeler üstü yapılarla durumun değişeceğine pek inanmak istemiyorum. Başka bir şeyle işe başlamak, başka bir yöne doğru çalışmak gerekiyor. Örneğin Afrika’da-

1. Food and Agriculture Organization – Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü. (Y.N.)

ki topluluklarımızda misyonerler, görevliler, koordinatörler ya da yabancı ülkelerden gelen maaşlı personel yok. Sadece Afrika vatandaşları var. Bu utançtan tek başlarına kurtulmalarını sağlayacak koşulları sağlamamız gerekiyor. Bu arada biz Batılılar, şimdiye kadar sömürgecilik ya da yeni sömürgecilik biçimleri aracılığıyla sadece çalıp çırptığımız için artık bazı şeyleri geri vermemizin zamanı geldi. Onlara yardım etmeliyiz ama ne yapmaları gerektiğini anlatarak değil; işlerine karışmayarak gerçekleştirmeliyiz bu yardımı. İşte o topraklarda, Afrika’da zevk alma hakkı talep edilmelidir. Ölçülü, abartıdan uzak bir zevk duyma hakkı, yeterince ve iyi yemek yeme hakkı, akşamları eve dönerken evlatlarına hiçbir şey yediremeyeceğinin sıkıntısını duymama hakkı.

Ne var ki hâlâ o noktada değiliz; değişimin bizzat aktörleri konumunda olacak halkların özerklik aşamasına ulaşamadık. Bana Terra Madre’nin temel öğelerini sordukları zaman iki şey söylüyorum. Birincisi “sevgiye dayalı zekâ”: Salone Internazionale del Gusto e Terra Madre¹ 2014 buluşmasına farklı inançlardan ve topraklardan gelen on bin çiftçinin birbirlerini nasıl etkilediklerini görmeni isterim. Sevgiye dayalı zekâyı o bağlamda hissediyorsun; ama bu zekâ tamamen rasyonel zekâdan farklı, çünkü eski bilgilere, büyük dayanışmaya, birbirini sevebilme ve yaşama sahip çıkıp onu paylaşma özelliğine sahip. İkincisi ise “katı anarşi” olarak tanımladığım şey: Herkes kendi evinde istediğini yapar. Ben İtalyan olarak Latin Amerika’ya gidip insanlara ne ekmeleri gerektiğini söyleyemem. Ayrıca bu ağ eğer gerçek bir ağsa, hiyerarşik bir yapıya sahip olmamalıdır, onu özgür bırakman gerekir. Zor bir tasarı, biliyorum, ama yapılabilecek tek

1. Uluslararası Lezzet Salonu ve Toprak Ana. (Y.N.)

şey bu. Topluluklarımız toprağı anlama konusunda öyle bir yaratıcılığa ve beceriye sahip ki, böyle bir şeyi başka hiçbir, evet hiçbir organizasyonun asla başaramayacağını görüyorum. Brezilya'dan yeni döndüm. Bizimkiler *favela*'larda¹ gençler için açılık okulları inşa ediyor; bunlardan biri aşçı Regina Tchelly gibi özel bir insanın yönetiminde, adı "Favela Orgânica": Küçük, şu oturduğumuz divanın büyüklüğünde sebze bahçeleri yaptılar, aileler beslenebilsin ve toprağı ekip biçme kültürünü yeniden keşfetsinler diye her evin önüne sebze ekiyorlar. Değişimi gerçekleştiren onlar, bu topluluklar! Onların yanında olmalıyız!

Yaşamöykünü ve verdiği mücadeleleri bu bakış açısıyla okuduğumda, ideal bir ortak duygunun bizi birleştirdiğini keşfettim, daha doğrusu öyle olduğunu düşünüyorum: Sen demokrasinin ve insan haklarının gerçek bir savaşmıcısı oldun ve olmaya devam ediyorsun. Salvador Allende'yle omuz omuzaydın; Latin Amerika tarihinin, Nikaragua'daki Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi Devrimi gibi çok önemli olaylarını, bugün Latin Amerika kıtasının gelecek için en fazla umut vaat eden yerlerden biri olmasını çeşitli şekillerde sağlayan tüm hareketleri birlikte yaşadınız. Örneğin Ekvador'da Shuar yerlilerinin hakları için mücadele ettin, neredeyse otuz yıldan fazla olmuş...

LS: 1977-1978'de, Shuar yerlileriyle birlikte And Dağları'nın Ekvador'da kalan kısmını oluşturan Serranía bölgesinde ve yanılmıyorsam Slow Food Hareketi'nin de olduğu Cotopaxi'de yaşadım. Sürgüne gittiğim dönemdi, bölgedeki halkın okuma yazma öğrenmesi için çiftçi sendikasıyla çalıştım. Paulo Freire'in metinlerinden esinlen-

1. (Port.) Brezilya'daki gecekondu mahallelerine verilen ad. (Y.N.)

dim ve onlardan yola çıkarak, tek başıma metinleri, görüntüleri, gereken her şeyi bir araya getirerek, bir okuma yazma öğretim yöntemi buldum. Altı ay içinde otuz bin kişi okuma yazma öğrendi.

CP: Ekvador nasıl yönetiliyordu?

LS: Tuhaf bir diktatörlüktü; karısı tarafından despotça yönetilen sıradan bir general vardı, asıl diktatörlük o kadınınkıydı. Gerçek bir baskıdan söz etmek mümkün değildi, çünkü Ekvador petrole sahip olduğu için zengin bir ülkeydi. Ve maalesef, bütün dikkatler siyah altın üzerinde toplandığı için tarım, Amazon Havzası, çiftçilerin durumu gibi diğer sorunlar bir kenara bırakılıyordu. Bunların hiçbiri önemli değildi, varsa yoksa petrol! Ekvador, 1975'ten 1983'e kadar Latin Amerika'nın Venezuela'dan sonra en büyük ikinci petrol üreticisiydi, bu da çok sınırlı bir sosyal sınıfın çok zengin olmasını sağladı. Tabii ki ülkede kimse vergi ödemiyordu, sermayeler Cayman Adaları'na ve diğer vergi cennetlerine akıyordu. Ekvador'da iki yıl geçirdikten sonra Nikaragua'ya gittim. Sandinista Devrimi 1979'un Temmuz ayında zafere ulaştı. Aynı yılın Mart ayında, devrimi gerçekleştirmek için mücadele edebilecek insanlara acil çağrı yapılmıştı. Böylece son uluslararası tugayı, Simón Bolívar Uluslararası Tugayı' nı kurduk: Arjantinli, Şilili, Uruguaylı bir grup Güney Amerikalıydık, aramızda az sayıda Avrupalı da vardı; birkaç İtalyan ve bir-iki Alman. Acilen savaşmak üzere Nikaragua'ya doğru yola çıktık. Ve kazandık! Bu sefer savaşı biz kazanmıştık!

1980'in Ocak ayına kadar Nikaragua'da kaldım, ama devrim sonrası yaşananlar hoşuma gitmedi. Devrimciler iktidarın en büyük sorunu olan yolsuzluğa karşı hiçbir eylemde bulunmayarak kötü bir başlangıç yaptılar. Bu kadar uzun süren bir silahlı çatışmanın radikal bir barış

Hız hastalığına tutulmuş günümüz dünyasında mutluluk hâlâ olası mı? Yaşam alanlarımızın tüm katmanlarına nüfuz etmiş, hayata yönelik duru bir bakışa izin vermeyen, yaşam kalitemizi düşüren koşuşturma kültürünün içinde kendimize soluk alacak alanlar yaratmaya geç mi kaldık yoksa?

Mutluluğa Dair Bir Düşünce, Güney Amerikalı dünyaca ünlü yazar ve aktivist Luis Sepúlveda ile tüm dünyada ağ biçiminde örgütlenen Slow Food Hareketi'nin kurucusu Carlo Petrini'yi tam da bu sorular ekseninde bir araya getiriyor.

Politika, aktivizm, şiir ve edebiyatla harmanlanmış *Mutluluğa Dair Bir Düşünce* kapitalizmin yanı sıra çileciliği de eleştiren; yavaşlamanın, arada bir durmanın ve âni özümsemenin üzerinde duran; yaşamdan, özellikle de yemekten haz almanın herkesin hakkı olduğunu hatırlatan; doğanın ritmine ayak uydurma gerekliliğini savunan, umut verici bir rehber.

"Günümüzde gerçek hazine zamandır. *Mutluluğa Dair Bir Düşünce*, onu nasıl bulacağımızı gösteriyor."

La Repubblica

